

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
11

HELSINKI 1996

ISBN 951-96575-2-5
ISSN 1236-4304

Lappeenrannan Kirjapaino

Kalevi Tilli

Boris Sirpo Viipurin musiikkielämässä

Viipuri musiikkikaupunkina

Viipuri tunnettiin jo 1800-luvulla vilkkaana musiikkikaupunkina. Olihan sillä jo ennen Helsinkiä oma sinfoniaorkesterikin.

Ensimmäinen sinfoniakonsertti pidettiin Viipurissa jo vuonna 1860. Sitä johti Saksasta vuonna 1856 Viipuriin tullut Leipzigin konservatoriosta valmistunut viipurilaisen ns. Boehmin koulun musiikinopettaja Richard Faltin. Orkesterin runkona oli ns. Spohrin orkesteri, joka soitti kaupungin ravintoloissa ja avusti myös iltamissa sekä tanssiaisissa. Sinfoniakonsertissa esitettiin mm. Haydnin ”Yllätys”-sinfonia. Faltin muutti vuonna 1869 Helsinkiin tultuaan valituksi Fredrik Paciuksen jälkeen yliopiston musiikinopettajaksi. Tällöin orkesteritoiminta laantui kaupungissa.

Pian perustettiin kuitenkin uusi orkesteri, jonka johtajaksi tuli Ernst Schnéevoigt, tunnetun kapellimestari Georg Schnéevoigtin isä. Orkesterin jäsenet muodostivat varsinaisen konsertoivan sinfoniaorkesterin rungon, mihin saatiin paikallisesta soitelassoittokunnasta tarpeenvaativat puhaltajat.

Kun Ernst Schnéevoigt muutti vuonna 1878 Tampereelle, orkesteri hajosi. Muutamana vuoden tauon jälkeen Pietari-Paavalin kirkon urkuri tanskalaissyntyinen Th. Sörensen muodosti vuonna 1883 jousiorkesterin, josta kehittyi puhaltimien mukaantultua uusi sinfoniaorkesteri. Sörensenin luovuttua johtajan tehtävistä kapellimestarin tehtävät siirtyivät orkesterin jäsenelle R. Moserille, jonka aikana esitettiin mm. Mozartin ”Requiem”.

Vuonna 1894 perustettiin ”Viipurin Musiikin Ystävät” -yhdistys, joka alkoi ylläpitää säännöllisesti konsertoivaa sinfoniaorkesteria, jonka ensimmäisenä kapellimestarina oli edellä mainittu R. Moser. Sitten orkesterin johtajina oli tunnettuja musiikkimiehiä, joista mainittakoon Suomen musiikkielämän merkittävät hahmot Armas Järnefelt ja Erkki Melartin, jotka asuivat vuosisadan vaihteen aikoihin Viipurissa. Orkesterin toiminta kuitenkin lamaantui vuonna 1918 sen silloisen johtajan Toivo Kuulan menehtyessä Viipurin valtauksen jälkeen Viipurin Seurahuoneella tapahtuneessa välikohtauksessa saamiinsa vammoihin. Viipurin musiikkielämää elävöittivät myös kaksi merkittävää tekijää; vierailevat kansainväliset soitto- ja laulutaiteilijat ja toisaalta säätyläisperheiden ahkera kotimusiointi.

Viipuri oli Suomen kosmopoliittisin kaupunki. Sen sijainti Pietarin läheisyydessä toi kaupunkiin monia ulkomaisia musiikkimiehiä ja esiintyviä taiteilijoita.

Kun Pietarissa ei tsaarivallan aikana saanut kirkollisista syistä pitää konsertteja lauantaina eikä sunnuntaina, monet kuuluisat kansainväliset taiteilijat tulivat sieltä viikon lopuksi Viipuriin esiintymään, koska he eivät ehtineet tuona aikana käydä Helsingissä saakka.

Niinpä Viipurissa konsertoi vuonna 1844 maailmankuulu viulutaiteilija Miska Hauser, joka oli vieraillut viidessä maanosassa ja miltei kaikissa Euroopan maissa. Tuona vuosikymmenenä kävi myös korkeinta kansainvälistä tasoa edustava laulajatar Johanna Schoulz kaupungissa. Matkallaan Pietariin hän esiintyi jo toista kertaa viipurilaisille, joihin hän oli ihastunut 1830-luvulla antamassaan konsertissa.

Seuraavina vuosikymmeninä nimekkäiden ulkomaisten virtuoosien vierailut jatkuivat Viipuriin tiiviissä tahdissa Pietarin ja Viipurin välisen junaradan valmistuttua vuonna 1870. Kaupunkien väliset yhteydet paranivat näin ollen huomattavasti. Vuosisadan lopulla Viipuria kunnioittivat huippuluokan kansainväliset taiteilijat. Pianisti Emil Sauer kävi kaupungissa konsertoimassa useaan otteeseen. Erityisen merkittävää oli, että Anton Rubinstein, Leopold Godowsky ja Alfred Reisenauer, sen ajan merkittävimmät pianotaiturit halusivat Pietarissa käydessään samalla tulla esiintymään Viipuriin. Myös kuuluisat violistit Pablo de Sarasate ja Jenő Hubay konsertoivat kaupungissa samoin kuin Henryk Wieniawski.

Noissa konserteissa oltiin aina mukana. Ennen ohjelman alkua salissa vallitsi uskomattoman vilkas viipurilainen puheensorina, missä saattoi erottaa solkattavan kaikkia silloisia neljää Viipurissa puhuttua kieltä: saksaa, venäjää, ruotsia ja suomea. Kuulipa siellä useasti vielä puhuttavan ranskaa, mitä silloin viljeltiin pietarilaisissa hovipiireissä ja korkeimpien viipurilaisten virkamiesten ja rikkaimpien kauppiassukujen kodeissa.

Muukalainen Boris Wolfson (Sirpo)

Venäjän vallankumouksen, ensimmäisen maailmansodan ja Suomen vapaussodan kuohuvissa oloissa Viipurin musiikkielämään ilmestyi useita merkittäviä taiteilijoita ja säveltäjiä Venäjältä. He olivat kosmopoliitteja, jotka hakivat turvaa Suomesta ja joista monet tuntuivat hyvin viihtyvän heille sopivaksi katsomassaan viipurilaisessa musiikille suosiollisessa miljöössä.

Niinpä jo ennen ensimmäisen maailmansodan puhkeamista Viipuriin tuli pietarilaisen professori Leopold von Auerin oppilas viulutaiteilija Boris Wolfson, joka vaikutti sittemmin ratkaisevasti kaupungin musiikkielämän loistavaan kehittymiseen. Hänen vanavedessään tuli Pietarista myös toinen Pietarin konservatoriossa opiskellut professori von Auerin oppilas Tatjana von Rippas sekä kultivoitunut etevä pianisti ja slaavilaisten kielten professori Andrej Rudnev. Viimeksi mainittu hyvä ystävä, monipuolisesti koulutettu säveltäjä Ernest Pingoud tuli 1918 myös Viipuriin. Hän oli opiskellut niinkään Pietarin konservatoriossa opettajinaan Rimski-Korsakov, Glazunov ja Anton Rubinstein.

Tuo kaksikymmentävuotiaana Viipuriin ilmestynyt muukalainen Boris Wolfson oli syntynyt vuonna 1893 kaukana Vladikavkazissa Kaukasusvuorten juurella Mustanmeren ja Kaspianmeren välisellä kannaksella. Hänellä oli veressään ilmeiset musiikin lahjat ja niitä hän pääsi kehittämään ensin sekä Moskovan konservatoriossa että Itävallan ja Saksan musiikkioppilaitoksissa ja sitten Pietarin keisarikonservatoriossa.

Kun ensimmäisen maailmansodan merkit alkoivat näkyä taivaanrannalla, siirtyi silloin 19-vuotias viuluniekka Viipurin kautta Helsinkiin opiskelutoverinsa Mitja Itkinsin kanssa. Heillä oli vielä silloin asunaan Pietarin keisarillisen konservatorion oppilaspukuun kuuluva huomiota herättävä kirkkaansininen sinelli, jossa oli edessä kahdessa pitkässä rivissä hopeanväriset napit. Etevinä violisteina he pääsivät soittajiksi Helsingin filharmoniseen orkesteriin, jota johti silloin Robert Kajanus. Boris Wolfson ei kuitenkaan viihtynyt Helsingissä ja muutti jo seuraavana vuonna 1914 Viipuriin ja sai heti paikan Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa, jota tuona ajanjaksona johti säveltäjä ja kapellimestari Leevi Madetoja.

Kun hänen saksalaisperäinen nimensä Wolfson ei ensimmäisen maailmansodan puhjetessa ollut Venäjän hallitsemilla alueilla ”terveellinen”, otti hän uuden nimen, jonka hän sai nokkelasti kääntämällä etunimensä Boris takaperin. Näin syntyi Boris Sirob. Tuon nimen hän taas ”suomensi” Kalevalan 100-vuotisjuhlien yhteydessä vuonna 1935 Sirpoksi. Tässä esityksessä käytän kuvauksen ajankohdasta riippumatta hänestä koko ajan Sirpo-nimeä.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kontrabasson soittaja Toivo Johannes Aro neuvoi Sirpoa ensimmäisen maailmansodan syttyessä vuonna 1914 kiireesti ilmoittautumaan vapaaehtoisena väkeen. Vapaaehtoisilla oli näet mahdollisuus esittää toivomuksia palvelupaikasta. Sirpo noudatti Aron neuvoa ja sai kuin saikin sijoituspaikakseen venäläisen divisioonan esikunnan Viipurin linnassa. Näin hän pystyi samalla hoitamaan myös tehtäviään orkesterissa, missä hän soitti koko sodan ajan sotilaspuvussa ensimmäistä viulua.

Sotilas- ja orkesteritehtäviensä ohella Sirpo antoi myös sota-aikana yksityisiä viulutunteja. Niinpä orkesterin tuleva loistava konserttimestari Toivo Aron poika Sulo Aro ja lahjakas Sibelius-Akatemian tuleva professori Onni Suhonen olivat silloin hänen oppilaitaan. Viipuri miellytti Sirpoa kosmopoliittisuudellaan ja hän päätti Venäjän vallankumouksen puhjettua jäädä pysyvästi Suomeen. Kun uteliaat ihmiset kysyivät tuolloin Sirpolta, mistä hän oli kotoisin, hän vastasi tavallisesti: – A sieltähän mine ole Itä-Kiinast, jos te tietä miss se on.

Sirpo perustaa musiikkikoulun Viipuriin

Kun Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toiminta vapaussodan ja orkesterin silloisen johtajan Toivo Kuulan traagisen kuoleman johdosta kokonaan lamaan tui, Sirpon oli etsittävä uusia toimintamahdollisuuksia musiikkielämässä. Tuntien viipurilaisten suuren musiikkiharrastuksen etenkin säätyläisperheissä hän päätti lähteä silloin toteuttamaan jo pitkään kypsyttämänsä haavettaan, musiikkikoulun perustamista Viipuriin. Hankkeen edessä olevat suuret vaikeudet olivat Sirpon tiedossa. Kuitenkin Viipurin musiikkiväki oli valmis antamaan hänelle tukea suunnitelman läpiviemiseksi. Opettajavoimista ei ollut myöskään puutetta, vaan monet viipurilaiset muusikot olivat valmiit tulemaan mukaan ja toimimaan koulussa opettajina.

Syyskuun 10. päivänä vuonna 1918 oli sanomalehti Karjalassa ja Viborgs Nyheterissä ilmoitus, josta kävi selville, että Viipurin musiikkikoulu alkaa pian toimintansa. Ilmoituksen teksti oli seuraava:

Viipurin Musiikkikoulu alkaa toimintansa syyskuun 16 pnä. Opetusaineet: viulu, sello, laulu, piano, teoria ja musiikin historia. Yhteinen luokka. Lukukausimaksu

Greta, Willy ja Boris Sirpo kotonaan Viipurissa ennen Willyn tapaturmaista kuolemaa.

165 mk. Oppilaat voivat ilmoittautua joka päivä koululla Mustainveljestenkatu 11 (Arbetets Vänner) klo 3–5.

Boris Sirpo

Koulun johtajana toimi Boris Sirpo, joka yhdessä neiti Armi Niklanderin kanssa toimi viulunsoiton opettajana. Laulunopettajina olivat taitava laulupedagogi neiti Anna Forstén ja rouva Jenny Ikonen. Musiikin teoriaa ja -historiaa opetti säveltäjä, maisteri Lauri Ikonen. Pianonsoittoa opettivat rouva Eleonore Frisk ja neiti Nora Mielck sekä sellonsoittoa herra A. Nikitin. Säveltapailun (solfégion) opettajana toimi ruotsalais-saksalaisen kirkon urkuri Theodor Björklund.

Heti koulun toiminnan alkaessa syksyllä 1918 ilmoittautui 45 oppilasta ja kevätlukukauden alkaessa 10 lisää. Koulun oppilasmäärä kasvoi ja nousi kolmannen lukuvuoden 1921–22 aikana kahteensataan. Koulun huonetilat kävivät pian ahtaiksi. Tilanpuute tuotti jo toiminnan alusta lähtien vaikeuksia. ”Arbetets Vännerin” huoneisto oli tarkoitukseen soveltumaton. Toisen lukuvuoden alussa koulu pääsi muuttamaan Maununkadun ja Pohjolankadun kulmassa olevaan taloon, missä työskenneltiin neljä vuotta, kunnes Pietarinkatu 1:ssä (Kannaksenkatu 1) saatiin Viipurin Osuusliikkeen talossa käyttöön kahdeksan huoneen tilat.

Toisen lukuvuoden alussa saatiin opettajakuntaan vahvistusta, kun neiti Sally Westerdahl saatiin pianonsoiton opettajaksi. Opetusta alettiin antaa tällöin myös puhallinsoittimilla. Viulunsoiton opettajaksi saatiin loistava violisti Tatjana von Rippas, joka oli kuuluisan pietarilaisen viulupedagogin ja viulutaiteilijan Leopold Auerin oppilaita. Sanotaan, että Sirpo ja von Rippas toivat Suomeen Auerin hie-

nostuneen, kauniisti soivan ja kantavan soittotavan, mikä on periytynyt heidän välityksellään Suomen eturivin violisteille. Veljeni Olavi Tilli oli von Rippaksen oppilas. Myös Walfried Resch (Valle Resko) otti häneltä tunteja. Kun Resko kerran tuli viulutunnille etusormi turvoksissa, von Rippas kysyi häneltä: – Mite sine olet tehnyt sormesi kanssa? Resko vastasi: – Olin nyrkkeilemässä Viipurin Voimailijoissa. Silloin von Rippas kauhistui ja sanoi: - Ah Jesus Maria, sine joko boxing tai viulu. Ei molempi. Jos viulu, ei boxing. Jomppi kumppi! Reskosta tuli kuuluisa nyrkkeilijä, mutta viulunsoitto jäi siihen.

Viipurin Musiikkiopisto Oy perustetaan

Musiikkikoulun taloudellinen tila alkoi kuitenkin muodostua uhkaavaksi. Huoneistovuokra, soittimien vuokrat ja opettajien palkat nielivät enemmän kuin lukausmaksuista kertyi tuloja. Opiston saamaan tunnustukseen nojaten anottiin avustusta valtiolta ja kaupungilta.

Valtioneuvostolle jätetty anomus joutui valtion säveltaidelahtakuntaan, joka pyysi lausuntoa professori Erkki Melartinilta. Tämä saapui marraskuussa 1921 Viipuriin tarkastamaan musiikkikoulua. Vaikka Melartin ylistikin koulun opetuksen korkeaa tasoa, oli valtionavun saaminen yksityiselle laitokselle silloin mahdotonta. Siksi hän kehotti koulun muuttamista osakeyhtiön muotoon tai perustamaan musiikkiopiston kannatussäätiön.

Kun sitten ryhdyttiin perustamaan Viipurin Musiikkiopisto Oy:tä ja asiasta ilmoitettiin viipurilaisissa lehdissä, Melartin allekirjoitti sanomalehdissä vetoamuksen, jossa kehoitettiin osallistumaan kyseisen osakeyhtiön perustamiseen.

Myös Helsingin Musiikkiopiston ensimmäinen pianonsoitonopettaja Ingeborg Hymander kävi vuosina 1921 ja 1922 tarkastamassa Viipurin Musiikkiopiston ja antoi niin ikään suosiolliset lausunnot koulun opetuksen tasosta.

Viipurin Musiikkiopisto Oy:n perustava kokous pidettiin helmikuun 3. päivänä 1923. Osakepääoma 120.000 merkittiin samalla täyteen. Sen johtokunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin asessori N.J.H. Jack ja muiksi jäseniksi arkkitehdit Allan Schulman ja Edvard Mielck, johtaja Boris Sirpo sekä rouvat Elin Sellgren ja Tyyne Uotila. Varajäseniksi valittiin rouva Berta Makkonen ja lehtorit Karl Höckert ja Axel E. Langi. Opiston johtajaksi valittiin yksimielisesti Boris Sirpo, koulun luoja.

Kun Viipuri oli tuohon aikaan ilman orkesteria, alkoi Sirpo suunnitella orkesterin aikaansaamista musiikkiopiston omien voimien avulla. Niinpä vuonna 1922 koulun piiriin perustettiin suuri, 43-jäseninen orkesteri, joka oli kokoonpantu pääasiallisesti musiikkiopiston opettajista ja edistyneimmistä oppilaista. Se ryhtyi pitämään konsertteja, joitten johtajina Boris Sirpon lisäksi olivat sinä syksynä Väinö Haapalainen, Leevi Madetoja ja Lauri Näre. Ohjelmistossa oli sekä kotimaista että ulkomaista klassillista ja uutta musiikkia.

Keväällä vuonna 1923 elettiin Viipurissa musiikin huippuhetkiä. Säveltäjämeestari Jean Sibelius tuli silloin vierailulle kaupunkiin ja maestro itse johti musiikkiopiston orkesteria kahdessa Keskuskansakoulun juhlasalissa pidetyssä konsertissa ja oli tyytyväinen orkesteriin. Sibeliuksen saapuessa kaupunki oli liputettu hänen kunniakseen. Asematorin aukio oli niin täynnä väkeä, ettei siellä päässyt edes kääntymään. Sulo Aron kertoman mukaan torilla oli vain kerran aikaisemmin ol-

Viipurin musiikkikoulun orkesterin Sibelius -konsertti 28.4.1923. Etualalla (oik.) Jean Sibelius ja (vas.) Sirpo.

lut koolla vastaavanlainen kansanpaljous ja näin oli tapahtunut silloin kun P.-E. Svinhufvud palasi karkotusmatkaltaan Siperiasta.

Sanomalehdissä antamassaan haastattelussa Sibelius ilmaisi suuren tunnustuksensa orkesterille. Joulukuun 1. päivänä professori Robert Kajanus johti opiston orkesteria sen soittaessa Beethovenin IV sinfonian. Hän toi esille samalla suuren tyytyväisyytensä orkesteria ja myös Musiikkiopiston opetusta kohtaan.

Orkesterin toiminta ei voinut kuitenkaan jatkua pitkään. Kustannukset olivat niin suuret, että kaupungin myöntämä 30.000 markan avustus ei riittänyt peittämään niitä.

Niinpä Musiikkiopiston mainetta niittänyt orkesteri sai lopettaa toimintansa annettuaan Tapaninpäivänä 1923 viimeisen konserttinsa Boris Sirpon ja Väinö Haapalaisen johdolla.

Kun suuri orkesteri oli nyt poissa pelistä, koottiin opiston piiristä jousikvartetti, johon kuuluivat Boris Sirpo, Eero Selin, Onni Suhonen ja Väinö Raitamaa ja pianokvinteteissä pianistina Andrej Rudnev.

Musiikkiopisto pystyi näin ollen täyttämään virkeän musiikkielämän ylläpitäjän aseman ilman suurta orkesteriakin. Kvartetissa soittajia tosin vaihtui vuosina 1924–26 Onni Suhosen Budapestiin suuntautuneen opintomatkan ja Sirpon yksityisen konserttimatkan takia. Myös sellistinä esiintyi Väinö Raitamaan ohella Vilho Koponen ja pianistina pianokvinteteissä Rudnevin tilalla Ole Höckert. Kon-

serttikaudella 1927–28 kvartetti antoi tavanmukaiset kahdeksan konserttia soittajan klassillisen musiikin lisäksi myös runsaasti kotimaisia ja ulkomaisia uutuuksia.

Boris Sirpon mieluisin opetusaine oli opiston perustamisesta lähtien ollut yhteissoitto. Hän tajusi, että harvasta oppilaasta tulee solistivirtuoosi, mutta vaatimattomamminkin lahjat omaava voi uutteralla harjoituksella kehittyä hyväksi yhteissoittajaksi. Jo edellä totesimme, miten opiston oppilasorkesterista kehittyi Sirpon johdolla taitava orkesteri, jolle niin Sibelius, Melartin kuin Kajanuskin antoivat tunnustuksen. Tuon suuren orkesterin lakattua Sirpo jatkoi sitkeästi työtään yhteissoittoluokan kanssa.

Vuonna 1928 helmikuussa Sirpo lähti oppilaista kootun uuden kamariorkesterinsa kanssa Helsinkiin. Mukana oli nyt 20 soittajaa. Menomatkalla annettiin konsertti Lahdessa ja helmikuun 17. päivänä Helsingissä. Molemmilla konserteilla oli ainutlaatuinen menestys ja arvostelut ylistävät. Ohjelmassa oli mm. Vivaldin Concerto grosso ja Corellin La Folia, jonka soolo-osan soitti nuori viuluniekka Irma Salmela.

Uudessa Suomessa prof. Heikki Klemetti kirjoitti arvostelussaan seuraavana päivänä:

– Täytyy sanoa, että niin oikeatyylistä vanhan musiikin soittoa kuin johtaja Boris Sirpon johdolla eilen soitettiin, aniharvoin saa kuulla. Solistin, nuoren neiti Irma Salmelan viulu soi kuin sello. – – – Herra Sirpo on loistavasti todistanut, mikä erinomainen musikaalinen johtaja hän on. Viipurin musiikkiopiston orkesteri on lisäksi vielä Suomen ainoa ”Collegium musicum”, historiallisen musiikin vaalija, mikä ei ole vähäinen ansio sekään.

Ilta-Sanomissa lausui Martti Paavola näin:

– Boris Sirpon oppilasorkesteri on meidän oloissamme todella harvinainen, ei ainoastaan konserttiohjelmiltaan, vaan ennen kaikkea esityksellisesti korkean tasonsa vuoksi. 1700-luvun mestarien concertogrossoja se soittaa tavalla, josta vain kiittävät mainesanat ovat paikallaan.

Suomen Musiikkilehdessä kirjoitti Lauri Ikonen:

– Viipurin Musiikkiopiston kamariorkesteri on ainutlaatuinen. Boris Sirpon persoonan kautta se kilpailee tasaveroisesti kaikkien parhaiden ammattiorkesterioiden harjoittaman kamarisoiton kanssa Suomessa.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri heräsi henkiin jälleen vuonna 1929, kun kaupunginvaltuusto oli myöntänyt tähän tarkoitukseen määrärahan.

Orkesterin johtajaksi valittiin ensin kapellimestari Eino Raitio Helsingistä. Hän luopui kuitenkin pian tehtävästään ja hänen tilalleen astui oman työnsä ohella Boris Sirpo vielä samana vuonna.

Viipurin Musiikkiopisto radiossa

Viipurin Radioyhdistys oli jo vuoden 1926 lopulla aloittanut säännöllisten ohjelmien lähettämisen omalta radioasemaltaan, mikä sittemmin siirtyi Suomen Yleisradion haltuun. Viipurin Musiikkiopiston oppilaat ja sen erilaiset yhtyeet joutuivat tällöin osallistumaan varsin ahkerasti radion ohjelmatoimintaan.

Itse jouduin jo vuonna 1929 esiintymään ”Markus-sedän” Viipurissa pitämällä lastentunnilla. Soitin silloin sellollani Irma Ruuskasen säestämänä romanssin Os-

Musiikkiopiston opettajat retkellä Monrepoossa. Sirpo äärimmäisenä vasemmalla, hänen vieraanaan seisomassa knalli päässä Andrej Rudnev, loistava musiikkimies ent. slaavilaisten kielten professori Pietarin yliopistossa.

kar Merikannon oopperasta "Pohjan Neito". Tahdoin tällä tavoin muistella lapsuudessani tuntemaani Merikantoa, joka oli kuollut vuonna 1924.

Helsingissä vuonna 1934 pidetyn Viipurin taideviikon ohjelmasta radioitiin mm. Musiikkiopiston kamariorkesterin konsertti, missä Irma Salmela, Toivo Salovuori ja Olavi Tilli soittivat Vivaldin konserton kolmelle viululle ja kamariorkesterille. Konsertissa esitettiin myös Haydnin konsertto pianolle ja orkesterille. Nuori Liisa Langi soitti piano-osan loisteliaasti. Hänelle tuhlattiin kiitosta runsain mitoin.

Helmikuussa vuonna 1938 esitettiin radiossa Sirpon järjestämä harvinainen ohjelma, missä Viipurilaisen trion jäsenet soittivat kukin samanaikaisesti kolmella eri paikkakunnalla sijaitsevassa studiossa. Veljeni Olavi Tilli soitti viulua Turussa, Georg Harpf selloa Viipurissa ja Cyril Szalkiewicz pianoa Helsingissä.

Sirpo saa kiitosta maan musiikkieliitiltä

Viipurin taideviikko herätti huomiota laajalti. Prof. Heikki Klemetti kirjoitti siitä Suomen Musiikkilehdessä lausuen mm.: – "Viipurin viikolla esitetty musiikki herätti suurta huomiota. Tultiin mitä vakuuttavimmin näkemään, mitä tarmokasta ja tuloksellista työtä Viipurissa on tehty. Viipurin Musiikkiopisto on kehittynyt suunnattomasti. Viipurin sinfoniaorkesteri on varttumistaan varttunut. Viipurin musiikkiväen käynti Helsingissä oli paitsi ihmeteltävä, myös kannustava. — — — Kaikki viipurilaisten esitykset todistivat vireyttä, asiallista taitoa ja suurta antaumusta. Lienee yleisesti tunnettua, että johtaja Boris Sirpo on koko Viipurin ku-

koistavan musiikkielämän varsinainen spiritus rector, päänvaivan kantava sielu. Viipurin musiikkitoiminta on kuin mallitila, missä kaikenlaista kaunista kasvatetaan muille maataisille esikuvaksi. Mikä on tämä paimenpoikaa tuskin vanhempi poikanen, joka laskettelee Paganinia kuin tyhjää vain? Mikä on tämä koulutytönen, joka soittelee briljantisti säihkyvän kepeitä musikanttisäveleitä? Ja mikä tämä yhtye, joka säveltää Corellit ja Tartinit kuin vanhojen kulttuurikansojen treenatut taitoniekat?” Näin sanoi siis Heikki Klemetti!

Radio-orkesterin ylikapellimestari Toivo Haapanen kävi Viipurissa johtamassa maaliskuun sinfoniakonserttia seuraavana vuonna. Kun haastattelija kysyi häneltä Helsingin kuulumisia vastasi Haapanen:

– ”Mitäpä sinne muuta kuuluu kuin Viipurin viikkoa. Olemme edelleen kuin tyrmistyksellä lyödyt viikkonne jälkeen. Viikko onnistui todella korkealuokkaisesti. Sellaista yleisömenestystä kuin Viipurin taideviikolla on tuskin koskaan nähty. Hieno viikko! hieno viikko! Erittäin vaikuttava oli viikon aikana Viipurin musiikkiopiston kuoron yhteisvoimin esittämä Arthur Honeggerin suuri sävelluoma, sinfoninen psalmi Kuningas David, mitä johti Boris Sirpo.”

Huberman ylistää viipurilaisia nuoria muusikoita

Maailmankuulu viulutaiteilija Bronislaw Huberman konsertoi Viipurissa syksyllä vuonna 1931. Viipurin Musiikkiopiston varttuneimmista oppilaista koottu kamariorkesteri oli saanut tehtäväkseen säestää häntä mestarin soittaessa Johann Sebastian Bachin viulukonserton E-duuri Tuomiokirkossa.

Huberman ihastui kamariorkesterin hienoon säestykseen siinä määrin, että se sai säestää häntä myös viikkoa myöhemmin Helsingissä pidetyssä konsertissa. Helsingin aikakauslehti ”Astra” (n:o 20/1931) haastatteli Bronislaw Hubermania Helsingin konsertin jälkeen. Häneltä kysyttiin, mitä hän piti viipurilaisen orkesterin säestyksestä.

– Olin ensin kauhistunut kun kuulin, että Viipurin konsertissa minua säestää tuon pienen provinssikaupungin nuoriso-orkesteri. Mutta siellä totesin, että tuo nuorekas orkesteri soitti fantastisen hyvin. Halusin tuoda heidät myös tänne pääkaupunkiin näyttämään, miten mestarillisesti he minua säestävät. Sirpo on tehnyt heistä loistavan orkesterin.

Haastattelija kysyi myös ensiviolisteilta, mm. veljeltäni Olavilta, heidän kokemuksiaan.

– Olimme erittäin jännittyneinä saapuneet ensimmäiseen harjoitukseen Viipurissa. Kun aloimme soittaa, Huberman keskeytti meidät jo parin tahdin jälkeen. Olimme kauhistuneita. Luulimme epäonnistuneemme. Silloin Huberman sanoi meille:

– Tehän soitatte kuin vanhat tekijät. Soittonne on ensiluokkaista.

Tämä kannusti meitä yrittämään jatkossakin parastamme. Hermostuneisuus oli nyt kadonnut ja soittaminen kävi helposti kuin hurmiossa.

Yhteistyö Hubermanin kanssa ei päättynyt tähän. Keväällä vuonna 1932 kamariorkesteri sai kunnian säestää suurta viulutaituria hänen Amsterdammassa pitämässään konsertissa. Hubermanin suositteluksena orkesteri vieraili myös Belgiassa ja Ranskassa. Konserteissa esitettiin klassillisen repertoaarin ohella suomalaisten säveltäjien Kuulan, Melartinin ja Rannan musiikkia. Boris Sirposta sanottiin arvosteluissa, että hänessä piilee orkesterinjohtajana kokonainen omaisuus hengen voimaa välittäen temperamenttinsa myös ympäristöön.

Viipurin Musiikkiopiston kamariorkesteri, joka oli viulutaituri Bronislaw Hubermanin kanssa Länsi-Euroopan kiertueella 1932. Veljeni Olavi kuvassa ensiviolistina konserttimestarin Irma Salmelan vieressä. Takana seisomassa Sirpon takana pianisti Cyril Szalkiewicz.

Sirpo järjestää oopperaesityksiä

Sirpon toimesta Viipurissa vuosina 1927 ja 1928 järjestetyt oopperaesitykset herättivät suurta huomiota. Keväällä vuonna 1927 esitettiin Gounod'in ooppera Faust, jossa pääosissa olivat Väinö Sola, Urho Somersalmi ja Karin Ehder Suomalaisesta Oopperasta, viimeksi mainittu Viipurin Musiikkiopiston kasvatteja. Muissa osissa esiintyivät opiston omat oppilaat. Musiikkiopiston kamariorkesterin lisäksi mukana oli suuri kuoro, johon oli saatu omien lauluoppilaiden ohella vahvistukseksi laulajia mm. Agricolan Kirkkokuorosta, Karjalan Laulusta ja Viipurin Lauluveikoista.

Oopperan harjoittamisesta ja johtamisesta huolehti Boris Sirpo itse. Harjoituksissa hänen värikäs persoonallisuutensa pääsi joskus varsin vauhdikkaasti valloilleen. Suurta laulukuoroa harjoiteltaessa eräs sopraanoista pyrki aina eturiviin. Sirpon mielestä kyseinen neitokainen ei ollut kuitenkaan riittävän sokea edessä seisomaan. Kun sama sopraano ilmestyi taas kerran eturiviin, Sirpo työnsi hänet ripeästi toiseen riviin ja huudahti: – Rakas ystävä, kyllä minä sinu rakasta, mutta shine ei ole mikään Gretchen!

Oopperaesityksestä tuli suuri menestys. Olin äitini kanssa sitä seuraamassa Viipurin vanhassa teatteritalossa, minkä katsomo oli viimeistä paikkaa myöten täynnä innostunutta yleisöä. Keväällä 1928 järjestetty von Flotowin ooppera ”Martha” esitettiin lähes kokonaan omin viipurilaisin voimin. Ainoastaan Lionelin osassa oli Väinö Sola antamassa ulkopuolista tukea. Esitys sai sekä yleisön että arvostelijoiden lämpimän tunnustuksen.

Musiikkiopistoon perustettu oopperaluokka alkoi näyttää ajanoloon yhä enemmän kunniaa Viipurin taide-elämässä. Jo vuonna 1930 se esitti salintäyteiselle ihas-tuneelle yleisölle Verdin oopperan Traviata. Violettan roolin esitti Airi Osa ja Alfredon osa oli uskottu Martti Seilolle. Boris Sirpo sai jälleen runsain mitoin kii-tosta loistavasta musiikkipuolen johtamisesta ja Valle Sorsakoski onnistuneesta näyttämöohjauksesta. Airi Osa lauloi kauniisti ja kantavasti ja hänellä oli näyttä-möllä liikkumiseen näyttelijäperheen lapsena luontaiset taipumukset. Traviatan jälkeen esitettiin huhtikuun 1. päivänä 1931 Madame Butterfly, josta suurimman vastuun kantoi Sirpo. Pääosiin hankittiin Väinö Sola Linkertonin rooliin, Elli Ran-ta Ko-Ko-sanin osaan, omasta takaa Karin Englund oli luonteva Suzuki. Vielä ke-väällä 1933 esitettiin Madetojan ooppera ”Pohjalaiset” Arvi Tuomen ohjauksel-la, musiikillisen johdon ollessa Sirpon käsissä.

Kevään 1934 merkkitapahtuma oli A.J. Tenkasen säveltämän oopperan ”Lean” ensiesitys Viipurissa. Solisteina esiintyivät mm. Karin Englund, Heikki Tuomi-nen, Aarne Mikkonen, Abel Kohonen ja Sulo Saarits. Kun kuoron piti laulaa lyy-rillisesti mutta ei liioitellusti, Sirpo sanoi harjoituksissa: – Laulake lirillisesti, mut-ta ei liioitellusti.

Boris Sirpo perusti Viipurin musiikkiopiston yhteyteen myös sekakuoron. Kuo-ro sai tulikasteensa helmikuun 13. päivänä 1937, jolloin Sirpon johdolla esitettiin Viipurin tuomiokirkossa pidetyssä sinfoniakonsertissa italialaisen A. Furlottin sä-veltämä suuri raamatullisaiheinen oratorio Samarialainen nainen. Näin liittyi jäl-leen arvokas suurteos viipurilaisten musikaalisten saavutusten mittavaan ketjuun.

Lapset mukaan

Mutta Boris Sirpo tuntien Viipurin lasten vilkkauden ja välittömyyden halusi myös lapset mukaan oopperatoimintaan tajutessaan myös karjalaisten lasten suu-ren musikaalisuuden. Musiikkiopiston 15-vuotispäivän kunniaksi Sirpo halusikin tarjota yleisölle jälleen uutuuden, lastenoopperan! Hän valitsi esitettäväksi saksalaisen Paul Hindemithin säveltämän lastenoopperan ”Me rakennamme kaupun-gin”. Viipurin Musiikkiopisto esitti tämän teoksen ensimmäisen kerran 17.5.1934. Kaupunginteatterin katsomo oli täynnä lapsia. Esiripun avautuessa alkoi raken-nustyö, johon liittyivät lapsiorkesterin säestämät yksinlaulut ja kuoroesitykset. Kun kaupunki oli valmis, monet tunnetut viipurilaiset saapuivat siihen tutustu-maan. Yöllä rosvot tulivat kaupunkiin, mutta pyylevä poliisi miehineen pidättää heidät. Lopuksi kaikki noin 100 lasta riensivät näyttämön laidalta katsomoon ja leipurimestari Alfred Pursiainen vei heidät kaikki näytännön jälkeen kahvilaansa Torkkelinkadulle nauttimaan leivoksia ja virvokkeita.

Toinen lastenooppera Popelkan ”Matka maailman ympäri” esitettiin sitten maa-liskuussa 1936 kaksi kertaa Helsingissä Kansallisteatterissa ja helsinkiläinen ylei-sö piti sitä eräänä riemukkaimpana elämyksenään. Eräs pääkaupungin lehti kir-joiitti: Viipurin lapset ovat ihmeellisiä.

Popelkan mainio lastenooppera ”Matka maailman ympäri” esitettiin samassa kuussa vielä Viipurissa kolme kertaa. Se oli suuri menestys. Sitä käytiin katso-massa, siitä puhuttiin ja kirjoitettiin. Tämän lastenoopperan aihe ja Popelkan on-nistunut ja kaunis musiikki viehätti niin esittäjiä, yleisöä kuin musiikkiopiston joh-toakin. Siinä pääsivät vapaat viipurilaislapset vilkkaudellaan ja näyttelijälahjoil-laan levittämään iloa katsomoon. Ja kun tapahtumat sallivat ilon päästä irti näyt-

tämöllä, se purkautui niin riemullisesti, että se todella vastustamattomasti tempasi yleisön mukaansa.

Musiikkiopiston järjestämä viipurilainen lastentunti lähetettiin yleisradion Viipurin paikallisohjelmassa 26.11.1936. Lastenoopperoista ja muista esiintymisistä tunnetut viipurilaiset lapsitaiteilijat esittivät ohjelmaa, viulunsoittoa, laulua, lausuntaa ja pianokappaleita. Tunnetuimmat heistä olivat Jouko Ilvonen, Heimo Haitto ja Christer Sourander. Myös musiikkiopiston lapsiorkesteri oli mukana. Tästä ohjelmasta sanottiin, että siinä maailman nuorin orkesteri – esiintyjien ikä 7–10 vuotta – esiintyi maailman nuorimman kapellimestarin Christer Souranderin johdolla.

Heimo Haitto

Kaikkein kuuluisimmaksi Sirpon kasvateista on Sulo Aron ja Onni Suhosen ohella tullut Heimo Haitto. Hänen isänsä toi Heimon vuonna 1935 Sirpon luo pyytäen tätä ottamaan yhdeksänvuotiaan poikansa oppilaakseen. Sirpo huomasi pojan harvinaiset lahjat ja otti hänet suojatikseen. Sirpojen oma poika Willy oli kuollut tapaturmaisesti Viipurin satamassa jäätyään kahden tavaravaunun puskurien väliin järjestelyveturin pukatessa vaunurivin toiseen päähän. Näin Sirpot ehkä hakivat lohtua Heimo Haitosta ottaessaan hänet kotiinsa kuin ottopojaksi. Ero Torniossa asuvasta perheestä oli totaalinen. Vanhemmat tekivät Sirpon kanssa sopimuksen, etteivät he tapaa lastaan ennen kuin hän on 18-vuotias.

Sirpo alkoi muokata löydöstään violistia ja onnistui: Heimo Haitto kehittyi Sirpon ohjauksessa lyhyessä ajassa loistavaksi violistiksi. Helmikuussa vuonna 1939 hän antoi 13-vuotiaana konsertin Helsingissä soittamalla taiturillisesti Mozartin, Vieuxtempsin ja Paganinin viulukonsertot. Saman vuoden huhtikuussa hän voitti Lontoon Musiikkiakatemian nuorille violisteille järjestämän kansainvälisen kilpailun. Tätä kilpailua varten professori Richard Faltin antoi hänen käyttöönsä hienon Guarneri-viulun. Kesällä ennen sodan syttymistä Heimo Haitosta valmistui elokuva ”Pikku pelimanni”. Hän itse näytteli ja soitti tuossa viehättävässä filmissä.

Kun talvisota syttyi Heimo Haitto ja Boris Sirpo lähtivät Skandinavian maihin hankkimaan musiikillaan rahaa Suomen hädänalaisille. Sieltä heidän matkansa jatkui vuonna 1940 Yhdysvaltoihin.

Heimo konsertoi Amerikassa varoja sotaa käyvälle kotimaalleen presidentti Hooverin toimiessa tämän laajan konserttikiertueen suojelijana. Yli neljästä sadasta konsertista kertyi melkoinen rahasumma Suomen hyväksi.

Sirpojen taloudenhoitaja Anna Söderblom kertoo Heimo Haitosta:

– Heimo olj oikee kultane poika, vaik hää vällii tek ilkaa ja tömisytti lumet kengistää paraatiovel. Hää harjottel ain vierashuonees ja kyl mie, iha ko kuulisin viel kii korvissain ku hää soittelee. Ko hää nyt viel joskus radioskii essiintyy, nii mie kohtsillää tunnen et tuo on Heimo ko siell soittelee.

Heimo Haitto, joka oli koulumme alaluokilla kun minä olin jo lukiossa, oli innokas tyttöjen perään jo nuorena poikana. Kun koulumme kvartettiharjoitukset olivat tuskin alkaneet, hän pisti viulunsa kohta viululaatikkoon ja hihkaisi minulle:

– Hei Kale, miu pittää täst lähtee Salakkalahen luistinradall. Tytöt jo uottaa minnu siell.

Samanlaisen huomion oli tehnyt myös Anna Söderblom kertoessaan Heimon edesottamuksista:

– Välist hää toi paljon tyttölöi kyllää, kun Sirpot ei olleet koton ja siin sit leikkii piisas.

Christer Sourander kertoi taasen Heimo Haitosta näin:

– Mie istuin Heimo Haiton kans vierekkäi Sirpon lapsiorkesteris. Kerrakii mie kysyin hänelt et mite sie saat tuon mahottoma vaikeen paikan menemää iha heti noi hyvi.

– En mie tiijä, mie vaa soittelen, Heimo vastas.

Itse pidin Heimo Haittoa jo kouluaikana fantastisena lahjakkuutena. Hän soitti jo alaluokilla ollessaan koulumme kvartetissa vaikeimmatkin kappaleet ”prima vista”, heti ensi kerralla nuotit eteensä saatuaan aivan kuin olisi niitä jo kauan harjoitellut.

Turha häntä oli harjoituksissa istuttaa liian kauan. Kyllä hän omasta osastaan selvisi aina loistavasti. Hän oli – kiitos Sirpon – armoitettu viulun mestari jo poikasena.

Tietysti työtökin pitivät kovasti tuosta hauskannäköisestä virkeästä ja vilkkaasta viulunsoittajasta eikä hänellä itselläkään näyttänyt olevan mitään sitä vastaan, että tytöt tykkäsivät hänestä. En minä siinä mitään pahaa nähnyt.

Sirpon Greta-rouva oli tyttönimeltään Ollberg ja kävi aikanaan Viipurin ruotsalaista tyttökoulua. Hän oli silloin yksi tavoiteltuja soreita ”Fruentimmerskolan” tyttöjä.

Rouva Sirpon äiti oli ruotsinmaalainen, joka omisti Hotelli Finlandian Punasenlähteen ja Repolankadun kulmassa ja piti myös Viipurin linja-autoaseman ravintolaa. Anna Söderblom kuvasi vanhaa rouvaa:

– Miul hää olj lope hyvä. Hää kutsu ain haastelemmaa vaik mie oli sillo iha nuor tyttö. Myö ei paljon koton syöty, ko käyti siel hotelis syömäs.

Anna Söderblom kertoi kuinka hänet oli suurien konserttien ja niiden harjoitusten aikana aina hälytetty esiintyjien huoneeseen Sirpoa avustamaan:

– Kyllhä se ol jottai, ku suurii konserttii harjoitelliit ja pittiit siel Viipuris. Joh-taja pyys ain, et Anna tois puhtait paitoi, ku ain väliajal pit niit vaihtaa. Nii hikis-tä hommaa se johtamine ol.

Sit usseest konserti jälest tul paljon vieraita kottii. Hotellist tulliit ruuat ja tarjoilijat. Siell ol sit oikee ilosii ihmisii, nii vieraat ko omakii pere. Ko ne sit viimisel-tää läksiit kottii, ni rouva tulj ain minnuu hallaamaa ja kiittämää, ko kaik män hyväst!

Musiikkiopiston opettajat tyytymättömiä

Vuonna 1938 syntyi musiikkiopiston opettajien piirissä tyytymättömyyttä Sirpon tapaan johtaa opistoa. Toukokuun 1. päivänä julkaistiin viipurilaisissa leh-dissä musiikkiopiston 20 opettajan allekirjoittama kirjoitus, jossa kerrottiin opis-ton johdon ja opettajien suuren enemmistön kesken jo pitkän aikaa esiintyneen erimielisyyksiä. Siinä sanottiin opettajayhdistyksen jo marraskuun 8. päivänä 1937

lähettäneen opiston johtokunnalle anomuksen, että opettajien edustaja voisi olla läsnä opiston johtokunnan kokouksissa. Kirjelmään tuli kielteinen vastaus, jota perusteltiin sillä, ettei Viipurin Musiikkiopisto Oy:n yhtiöjärjestys edellytä johtokuntaan tällaista lisäjäsentä.

Opettajat mainitsivat lehtikirjoituksessaan, ettei Helsingin konservatorion eikä myöskään Suomalaisen Oopperan yhtiöjärjestykset edellytä sitä, mutta silti opettajien edustaja saa olla aina mukana, kun sitä on pyydetty! Kirjoituksen mukaan opettajayhdistys ehdotti tämän jälkeen kokousta, mikä saatiinkin aikaan maaliskuun 28. päivänä. Samalla ehdotettiin palkkojen tarkistusta, mitä ei ollut suoritettu pitkiin aikoihin, vaikka valtion ja kaupungin myöntämät apurahat opistolle olivat jatkuvasti nousseet. Kun kokouksen puheenjohtaja sitten kysyi, nauttiiko opiston johtaja Sirpo opettajakunnan luottamusta, läsnäolleista 27 opettajasta vain seitsemän sanoi luottavansa johtajaan.

Huhtikuun 27. päivän aamuna irtisanottiin toimestaan heti mainitusta päivästä lukien 23 opettajaa. Tapaus herätti Viipurissa tavatonta huomiota. Oppilaiden vanhemmat valittivat syntynyttä ristiriitaa, kun erotettujen opettajien tilalle tuotiin outoja ja tuntemattomia ihmisiä.

Tällöin erotetut opettajat ilmoittivat toukokuun 4. päivänä lehdissä antavansa yksityisopetusta kotonaan. Silloin joukko tunnettuja viipurilaisia musiikin ystäviä, mm. isäni Oskari Tilli, puuttui asiaan lehdistössä ja asettui ristiriidassa opettajien puolelle. Kirjoittajat katsoivat, että opettajilla oli aihetta menettelyynsä ja odottivat, että opettajien on saatava oikeutta. Koko kevät kului odotuksen ja jännityksen vallassa. Kulissien takana käydyissä neuvotteluissa päästiin ennen pitkään yksimielisyyteen.

Toukokuun 23. päivän lehdissä oli sitten seuraava uutinen:

– ”Viipurin Musiikkiopistossa äskettäin syntynyt selkkaus on eilen päätyneiden neuvottelujen jälkeen saatu lopullisesti sovituksi. Viime huhtikuun 27. päivänä irtisanotut opettajat palaavat takaisin entisiin toimiinsa.”

Syksy 1938 ja kevätkausi 1939 sujui opistossa kohtalaisen säännöllisen elämän merkeissä, vaikka Sirpo ei ajanoloon pitänyt kiinni sopimuksessa opettajille annetuista lupauksista. Syksyllä 1939 syntyi jälleen kiistoja, joiden selvittely keskeytyi talvisodan syttyessä.

Sirpo ihmisenä ja orkesterinjohtajana

Millaisena minä itse näin Sirpon nuorena poikana ollessani sellistinä hänen lapsiorkesterissaan? Opimme häneltä ymmärtämään ennen kaikkea kurinalaisuuden suuren merkityksen moitteettoman yhteissoiton ehdottomana edellytyksenä.

Sirpon tummat ilmehiikkäät silmät, taiteellisesti lainehtiva musta tukka ja hänen temperamenttinen olemuksensa tekivät meihin syvän vaikutuksen. Hän sai meidät seuraamaan kuin hypnoosissa jokaista sanaansa, liikettään ja elettään. Mutta hän onnistui myös luomaan meistä yhtenäisen joukon, joka uskomattoman pian tajusi ja oppi sen, mitä hän meistä halusi.

Harjoitusten alussa viritettiin viulut ja sellot huolellisesti. Sirpo tarkisti vielä itse soittajien joukossa kiertäen kunkin instrumentin virityksen ennen kuin hän nousi johtajanpaikalle.

Kun hän sitten oli kohottanut tahtipuikkonsa ja päästiin aloittamaan, koputti hän jo parin tahdin jälkeen tahtipuikollaan nuottitelineeseen, keskeytti soiton, sieppasi sitten joltain meistä viulun ja näytti miten nuo tahdit oli soitettava.

Jos soittimien jouset eivät nousseet yhtäaikaa ja laskeneet yhtäaikaa viuluissa ja selloissa vastaavasti samansuuntaisin vedoin, Sirpo keskeytti soiton ja huudahti väärään suuntaan jousta vetäneelle onnettomalle:

– A nouseko sinä kirkossaki aina ylös vasta sitten ku muut istu alas?

Kerran Elsa Ristola erehtyi orkesterissa soittamaan jousella, kun tuo kohta piti esittää näppäillen eli pizzicatolla. Silloin Sirpo räjähti ja huusi hänelle:

– Elsa rakas, soitte sinäki nyt sormella, että pim, pim, pim.

Sirpon sananvalmius ja salamannopea tilannearviointi olivat Viipurissa laajalti tunnettuja.

Kerran eräs arvostettu Musiikin Ystävien Orkesterin puupuhaltimen soittaja sanoi Sirpolle muuttavansa alaa ja luopuvansa soittimesta, koska soitettaessa syntävä värinä vahingoittaa hänen aivojaan siinä määrin, että hän tulee hulluksi. Silloin Sirpo sanoi hänelle:

– Hulluksiko, ethä sine enä voi siksi tulla!

Sirpon syntyperä oli monelle täysi arvoitus. Kun häntä tumman lainehtivan tukkansa ja vilkkaan elehtimisensä perusteella joskus luultiin juutalaiseksi, Sirpo sanoi:

– Mine olla pahoilla siint, ettei mine kuulu tuoho hieno ja lahjakkaase kansa. Mine ole vaan yks armenialaine!

Kerran Sirpo sanoi piloillaan isäni seurassa ollessaan eräälle hänen syntyperästään uteliaalle kysyjälle:

– Mine ole Itä-Kiinast tai jostai sielte päi!

Kerran koulupoikakuoro oli Keskuskansakoululla odottelemassa juhlasalin takahuoneessa jonossa lavalle marssimista orkesterimme jälkeen. Sirpo otti silloin laukustaan sanomalehdellä suojatun pullonsa ja ryypäsi siitä muutamia kulauksia. Eräs rohkeimmista pojista ajatteli ääneen:

– Setä ryypää viinaa!

Tähän Sirpo kiiruhti selittelemään:

– Ei tämä viina, tämä musta kaffe!

Erehtymättömällä musikaalisella tulkintakyvyllään Sirpo johdatti meidät jo lapsina kamarimusiikin ihaniin maailmoihin, missä meillä oli onni saada herkkä kosketus niin Mozartin, Vivaldin kuin monen muunkin säveltäjämestarin kuolematomiin sävelluomuksiin. Hän johdatti meidät ymmärtämään kamarimusiikin hienoudet, tuon jalon taidemuodon herkimmätkin vivahteet. Meille nuorille hän korosti usein:

– Koti ei ole kulttuurikoti, jos se ei vaali musiikkia.

Läpi elämäni olen noista ajoista lähtien nauttinut hyvästä kamarimusiikista enemmän kuin kenties mistään muusta musiikin muodosta. Mielestäni se tyydyttää ihmishengen kauneudenkaipuuta arvokkaan jalokiven välkkeen lailla. Niinpä Vivaldin ”Neljä vuodenaikaa” lienee yksi noista ihanimmista jalokivistä.

Seuratessani televisiosta Wienin Filharmonikkojen Uudenvuoden konsertteja, olen italialaista orkesterinjohtaja Claudio (Aldo) Abbadoa pitänyt lähinnä Sirpoa muistuttavana loistavana kapellimestarina.

Niin kuin Sirpo, Abbadokin johtaessaan vaikuttaa hypnoosin tavoin edessään olevaan orkesteriin ja saa tämän välittämään musiikin yleisölle juuri tahtomallaan tavalla. Hän ei pelehtinyt yleisölle itseään näyttäen, vaan teki kaikkensa saadakseen orkesterista irti sen, mikä sitten hurmasi yleisön.

Sirpo retkellä lapsioppilaiden kanssa 1927 Monrepoossa. Sirpon vieressä oikealla hänen poikansa Willy. Edessä keskellä Sirkka Jämsä (Gestrin), kuvan tallentaja.

Niinpä myös Sirpo hurmasi alati soittajat, jotka vuorostaan hurmasivat yleisön.

Inhimillisistä heikkouksistaan huolimatta Sirpo oli suuri vaikuttaja Viipurin ja koko Suomen musiikkielämässä. Niinpä hän syystäkin kehaisi vuonna 1934 Viipurin taideviikolla Helsingissä:

– Kaksikymmentä vuotta sitten Viipurin orkesterin 24 soittajasta vain yksi oli kotimainen. Nyt 48 soittajasta vain yksi on muukalainen.

Sirpon tarkoituksena oli alun perin palata Yhdysvalloista Suomeen jo keväällä 1940. Hän kuitenkin jatkoi konsertoimista Heimo Haiton kanssa Amerikassa saatuaan edullisia tarjouksia useilta konserttitoimistoilta.

Sirpon ja Heimo Haiton tiet erkanivat kuitenkin ja Sirpo jäi Yhdysvaltoihin Portlandin kaupunkiin Oregonissa, missä hän toimi ”Lewis ja Clark” -collegen musiikinprofessorina. Hänen perustamansa ja johtamansa naisorkesteri niitti siellä laajalti mainetta ja kävipä orkesteri konserttimatkalla Suomessakin, mutta Sirpo ei silloin katsonut voivansa jäädä enää Suomeen.

Boris Sirpo kuoli Yhdysvalloissa tammikuun 25. päivänä vuonna 1967.

Epilogi

Kävin lokakuussa 1995 Pietarin Taideakatemiassa pidetyssä konsertissa, missä akatemian parhaista naispuolisista viuluoppilaista koottu jousiyhtye ”Violino” esitti viulutaiteilija Helena Zaitsevan johdolla loistavasti Corellin, Vivaldin, Tartinin ja Kreislerin sävellyksiä.

Hämmästyin todetessani esitysten tulkinnan ja viulujen täyteläisen soinnin vastaavan täysin Sirpon esittämää ja oppilailtaan vaatimaa tyyliä.

Keskustelin väliajalla yhtyeen managerin Iskander Saporovin kanssa ihailen esitysten loistavaa tasoa. Sanoin hänelle Viipurissa soitetun aikanaan samalla tyyllillä kiitos Viipurin Musiikkiopiston silloisen johtajan Boris Sirpon, joka oli ollut vuosisadan alussa Pietarissa professori Leopold von Auerin oppilaana samoin kuin opiston viulunsoiton opettaja Tatjana von Rippas. Heidän ansiostaan tuo kauniisti soiva hallittu soittotapa on levinnyt edelleen Lahden kautta Suomen eturivin violisteille, kun Viipurin Musiikkiopisto siirtyi sotien jälkeen Lahteen, missä se tunnetaan nykyisin nimellä Päijäthämeen Konservatorio.

En hämmästynyt kun Iskander Saporov innostuneesti kertoi heidän soittotyylinsä perustuvan juuri Leopold von Auerin opettamaan tapaan saada viulusta mahdollisimman täyteläinen sointi ja hallittu esitys myös tekniikkaa vaativissa kapaleissa. Olihan von Auer kasvattanut Pietarin konservatorion viulunsoiton professorina ollessaan aikanaan sellaisia maailmankuuluja viulutaiteilijoita kuin E. Zimbalist, Mischa Elman ja Jascha Heifetz.

Saporov sanoi nyt ensi kertaa kuulleen suurella tyydytyksellä, että konservatorion entiset oppilaat Boris Sirpo ja Tatjana von Rippas olivat vieneet Pietarista von Auerin soittotyylin Suomeen, missä se edelleen elää Suomen eturivin viulutaiteilijoiden omaksumana.

Lähdekirjallisuutta

HELASVUO, VEIKKO:	Viipurin musiikkielämää 1800-luvulla, Musiikki 8/1948.
KUULA, PENTTI:	Toivo Kuula Viipurin Musiikin ystävien orkesterin kapellimestarina. Esitelmä Sibelius Akatemian jatkotutkintoseminaarissa 13.10.1995.
RANTA, SULHO:	Suomen säveltäjiä puolentoista vuosisadan ajalta, WSOY 1945.
RASILAINEN, TOIVO – PULLINEN, ERKKI:	Viipurin Musiikkiopisto, Lahden Musiikkiopisto. 50 vuotta musiikin opetusta, Lahden kirjapaino ja Sanomalehti Oy 1968.
RUUTH, J.W. ym.:	Viipurin Kaupungin Historia IV, Etelä-Saimaan Kustannus Oy, 1981.
SALMENHAARA, ERKKI:	Ernest Pingoud – kosmopoliitti Suomen musiikkielämässä, SYNTEESI 4/1988.
TILLI, KALEVI:	Viipuri – Muistoja kaipuuni kaupungista, WSOY 1985.
TILLI, KALEVI:	Takaisin Viipuriin. Kohtalon vuodet 1941–44, WSOY 1987.
TILLI, KALEVI:	Karjalainen Rapsodia. Vanha viipurilainen kertoo, WSOY 1992.